

**ЧЕРНІВЕЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ЮРІЯ ФЕДЬКОВИЧА**

**Філологічний факультет
Кафедра сучасної української мови**

СИЛАБУС

навчальної дисципліни

«ПРАКТИКУМ З УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ»

Освітньо-професійна програма: «Українська мова та література»

Спеціальність: 014.01 Середня освіта (українська мова та література)

Галузь знань: 01 Освіта/Педагогіка

Рівень вищої освіти: перший (бакалаврський)

Мова навчання: українська

Розробник: кандидат філологічних наук, асистент кафедри сучасної української мови Тесліцька Галина Іллівна.

Профайл викладача: <https://scholar.google.com.ua/citations?user=owMs4EAAAAJ&hl=uk&authuser=1>

Контактні телефони: +380980636944

E-mail: g.teslitska@chnu.edu.ua

Сторінка курсу в Moodle <https://moodle.chnu.edu.ua/course/view.php?id=1327>

Консультації Очні консультації та онлайн-консультації:
четвер (14.30 – 15.30).

1. Анотація дисципліни (призначення навчальної дисципліни).

Курс спрямовано на активізацію й поглиблення засвоєних у середній школі знань норм всіх можливих варіантів літературної мови; на вироблення вмінь користуватися ними в різноманітних практичних мовленнєвих сферах; покликаний допомогти оволодіти орфоепічними, орфографічними, граматичними, пунктуаційними, стилістичними нормами української літературної мови в її усній і писемній формах; надати необхідні практичні знання й виробити навички лінгвістичного аналізу літературної мови та її стилістичних засобів вираження; виробити навички самостійної роботи, уміння аналізувати, розпізнавати й правильно кваліфікувати мовні явища; сприяти ефективному засвоєнню практичних знань і розвиткові вміння коментувати й конкретними прикладами ілюструвати теоретичні положення, вдосконаленню мовленнєвої, комунікативної компетенцій.

Змістовно програма спрямована на здобуття слухачами та студентами знань у галузі орфографії української мови та формування уявлення про основні тенденції правописних норм з урахуванням Українського правопису 2019.

2. Мета навчальної дисципліни: забезпечити лінгвістичну освіту майбутніх вчителів; подати науково обґрунтований погляд на українську мову як на довершену поліфункційну систему; допомогти студентам засвоїти основні поняття з практикуму української мови й оволодіти нормами сучасної літературної мови; прищепити чуття естетики мовлення; поглибити та систематизувати знання про основні правила української орфоепії, орфографії та пунктуації, наукові знання про традиційні й нові підходи щодо класифікації мовних явищ.

3. Пререквізити. Підґрунтям для вивчення навчальної дисципліни «Практикум з української мови» є навчальні курси: «Вступ до спеціальності», «Сучасна українська мова: фонетика»; «Сучасна українська мова: лексикологія».

4. Результати навчання. У результаті вивчення навчальної дисципліни студенти зможуть набути таких компетентностей:

Інтегральна компетентність

Здатність розв'язувати завдання і проблеми, пов'язані з методикою викладання української мови та літератури в процесі професійної діяльності або навчання, що передбачає впровадження інновацій.

Загальні компетентності

ЗК 1. Уміння вільно і грамотно здійснювати усну й письмову комунікацію державною та іноземною мовами.

ЗК 4. Здатність до критичного та абстрактного мислення, аналізу та синтезу.

ЗК 8. Здатність застосовувати наукові методи пізнання в освітньому процесі. Здатність використовувати інновації в професійній діяльності. Здатність застосовувати різноманітні підходи до розв'язання проблем у педагогічній діяльності.

ЗК 12. Здатність до пошуку, систематизації та узагальнення інформації з різних джерел.

Фахові компетентності

ФК 13. Здатність підпорядковувати стиль свого мовлення до відповідних комунікативних умов, дотримуватись вимог літературної мови та доречно застосовувати її засоби виразності.

ФК 11. Знання теорій української фонетики, фонології, морфології, лексикології, фразеології, лексикографії, синтаксису; вміння інтерпретувати та обґрунтувати думки різних дослідників з відповідної проблеми.

Програмні результати навчання:

ПРН 1. Вільно володіти українською мовою, вміти послуговуватись нею у професійному спілкуванні.

ПРН 6. Ефективно знаходити необхідну інформацію, послуговуючись різними джерелами, критично оцінювати та інтерпретувати її.

ПРН 8. Систематично підвищувати рівень своєї професійної діяльності, продуктивно

організувати процес самонавчання та самовдосконалення.

ПРН 15. Застосовувати комплекс здобутих філологічних знань для розв'язання професійних завдань.

ПРН 19. Здійснювати лінгвістичний аналіз текстів різноманітних стилів та жанрів, володіти основними поняттями, концепціями і фактами сучасного мовознавства, вільно оперувати мовознавчим матеріалом та термінологією.

ПРН 22. Ідентифікувати і корегувати мовленнєві помилки, викликані порушенням норм спілкування на нормативному мовному рівні.

5. Опис навчальної дисципліни

5.1. Загальна інформація

Назва навчальної дисципліни: «Практикум з української мови»											
Форма навчання	Рік підготовки	Семестр	Кількість		Кількість годин						Вид підсумкового контролю
			кредитів	годин	лекції	практичні	семінарські	лабораторні	самостійна робота	індивідуальні завдання	
Денна	1	2	5	150	30	30			90		залік
Заочна	1	2	5	150	8	8			134		залік

5.2. Дидактична карта навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин												
	денна форма							Заочна форма					
	усього	у тому числі					усього	у тому числі					
		л	п	лаб	інд	с.р.		л	п	лаб	інд	с.р.	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	
Змістовий модуль 1.													
Орфоепія та орфографія													
Тема 1. Вступ. Орфоепія як наука про норми літературної вимови. Особливості сучасної української літературної вимови.	8	2	2			4	9		1				8
Тема 2. Закони й засоби милозвучності української мови. Орфоепічні норми.	10	2	2			6	9	1					8
Тема 3. Усунення збігів голосних і приголосних звуків як засіб милозвучності української мови. Орфоепічний аналіз слова.	8	2	2			4	9	1					8

Тема 4. Історія, основні поняття та принципи української орфографії.	10	2	2			6	10		2			8
Тема 5. Фонетика і правопис. Правопис голосних і приголосних звуків.	8	2	2			4	10	2				8
Тема 6. Основні норми написання іменників. Правопис власних назв та скорочених слів.	10	2	2			6	9		1			8
Тема 7. Правопис прикметників, числівників та займенників.	8	2	2			4	8					8
Тема 8. Написання форм дієслів та прислівників	10	2	2			6	8					8
Тема 9. Правопис службових частин мови та вигуків. Орфографічний аналіз слова	8	2	2			4	9		1			8
Разом за ЗМ 1	80	18	18			44	80	4	4			72
Змістовий модуль 2.												
Пунктуація												
Тема 10. Розвиток, основні поняття та принципи української пунктуації.	11	2	2			7	12	1	1			10
Тема 11. Розділові знаки в простому неускладненому реченні.	12	2	2			8	11		1			10
Тема 12. Пунктуаційні знаки в простому ускладненому реченні.	11	2	2			7	12	1				11
Тема 13. Розділові знаки в простому ускладненому реченні. Пунктуаційний аналіз простого речення.	12	2	2			8	11	1				10
Тема 14. Розділові знаки в складних реченнях. Пунктуаційний аналіз складного речення.	12	2	2			8	13	1	1			11
Тема 15. Розділові знаки в реченнях із прямою, непрямою і невластною прямою мовою, репліками та цитатами. Пунктуаційний аналіз таких речень.	12	2	2			8	11		1			10
Разом за ЗМ 2	70	12	12			46	70	4	4			62
Усього годин	150	30	30			90	150	8	8			134

5.2.1. Зміст завдань для самостійної роботи

№ п/п	Назва теми	Кількість годин	
		Д.ф.н.	З.ф.н.

1.	Вступ. Орфоепія як наука про норми літературної вимови. Особливості сучасної української літературної вимови.	4	8
2.	Закони й засоби милозвучності української мови. Орфоепічні норми.	6	8
3.	Усунення збігів голосних і приголосних звуків як засіб милозвучності української мови. Орфоепічний аналіз слова.	4	8
4.	Історія, основні поняття та принципи української орфографії.	6	8
5.	Фонетика і правопис. Правопис голосних і приголосних звуків.	4	8
6.	Основні норми написання іменників. Правопис власних назв та скорочених слів.	6	8
7.	Правопис прикметників, числівників та займенників.	4	8
8.	Написання форм дієслів та прислівників	6	8
9.	Правопис службових частин мови та вигуків. Орфографічний аналіз слова	4	8
10.	Розвиток, основні поняття та принципи української пунктуації.	7	10
11.	Розділові знаки в простому неускладненому реченні.	8	10
12.	Пунктуаційні знаки в простому ускладненому реченні.	7	11
13.	Розділові знаки в простому ускладненому реченні. Пунктуаційний аналіз простого речення.	8	10
14.	Розділові знаки в складних реченнях. Пунктуаційний аналіз складного речення.	8	11
15.		8	10
	Разом	90	034

5.2.2. Тематика індивідуальних завдань (за вибором студента)

Опрацювавши запропоновану літературу, підготувати повідомлення (реферат) на тему (вимоги до оформлення: 8 – 9 друкованих сторінок – 14 кегль, 1,5 інтервал, усі поля – 2 см).

№ п/п	Назва теми
1.	Орфографія і пунктуація як основні складові правопису. Принципи орфографії.
2.	Історія становлення української орфографії. Найсуттєвіші зміни в українському правописі 1993р. Найновіші правописні пропозиції.
3.	Подвоєння букв на позначення подовження й збігу приголосних. Правила переносу слів.
4.	Написання приголосних у кінці префіксів. Основні зміни приголосних при словотворенні, позначення їх на письмі.
5.	Написання складних іменників та прикладок. Велика літера та лапки у власних назвах.
6.	Правопис похідних прийменників разом, окремо і через дефіс.
7.	Розділові знаки у складних конструкціях
8.	Українська мова серед інших слов'янських
9.	Відомості про походження та розвиток української мови
10.	Форми існування української мови
11.	Літературна мова та її різновиди
12.	Національні й територіальні різновиди української літературної мови
13.	Функціонально-стилістичні різновиди української літературної мови
14.	Українські діалекти за межами України: русинська мова, західнополіська (ятвязька) мікрмова, кубанська балачка та ін.
15.	Феномен суржика і процеси змішування мов.
16.	Мова і мовлення як форми лінгвальної дійсності

6. Форми і методи навчання. Вивчення курсу передбачає застосування таких *методів*: робота з методичною літературою, освітніми порталами та сайтами, текстовими джерелами та інтернет-ресурсами.

Курс «Практикум з української мови» передбачає такі **форми навчання**: на практичних (практичні роботи, вправи), контрольних роботах за окремими темами, тестування, виступи, презентації); самостійних роботах (лігвістичний словник, папка із редагованими документами); на консультаціях (захист індивідуальних завдань (презентацій, рефератів, перевірка виконання практичних робіт(вправ); під час перевірки домашніх завдань.

6. Система контролю та оцінювання

Види та форми контролю

Поточний контроль: здійснюють на заняттях через:

- виконання практичних завдань та модульних контрольних робіт;
- індивідуальну та групову (в парах і групах) роботу;
- фронтальне усне опитування, перевірка рівня засвоєння теоретичного матеріалу за навчальними темами;
- бліц-опитування;
- письмові самостійні роботи (реферати, доповіді тощо);
- практичні, індивідуальні та самостійні завдання;
- розв'язання проблемних і творчих завдань;
- взаємоконтроль студентів у парах і групах;
- тестові завдання;
- оцінювання домашніх завдань;
- діагностика результатів самостійної роботи;
- проведення модульних контрольних робіт.

Вид семестрового контролю: модульна контрольна робота, залік. Результати навчальної діяльності студентів у межах кожного змістового модуля оцінюють максимально в **30 балів**, контрольного модуля (заліку) – **40 балів**.

Критерії оцінювання результатів навчання з навчальної дисципліни

Комплексна діагностика знань, умінь і навичок студентів з курсу здійснюється на основі результатів проведення поточного й підсумкового контролю знань (заліку).

Об'єктом оцінювання знань студентів є програмовий матеріал дисципліни, засвоєння якого перевіряється під час контролю.

Завданням поточного контролю є систематична перевірка розуміння та засвоєння програмового матеріалу, виконання практичних, умінь самостійно опрацьовувати тексти, складання конспекту, написання реферату, створення лінгвістичного словника, створення презентації, здатності публічно чи письмово представляти певний матеріал.

Завданням підсумкового контролю (залік) є перевірка глибини засвоєння студентом програмового матеріалу дисципліни, логіки та взаємозв'язків між окремими її розділами, здатність творчого використання набутих знань, умінь сформулювати своє ставлення до певної проблеми, що впливає зі змісту дисципліни.

При комплексній оцінці успішності викладач визначає види робіт і критерії оцінювання з урахуванням особливостей навчальної дисципліни, обсягу годин, відведених навчальним планом, контингенту студентів.

Критерії оцінювання:

1. При усних відповідях:

- повнота розкриття питання;
- логіка викладення, культура мовлення;
- упевненість, аргументованість та емоційність;

— використання основної та додаткової літератури (підручників, навчальних посібників, журналів, інших періодичних видань тощо);

— аналітичні міркування, уміння робити порівняння, висновки.

2. При виконанні письмових завдань:

— мовна грамотність

— повнота розкриття питання;

— цілісність, системність, логічна послідовність, уміння формулювати висновки;

— акуратність оформлення документа та письмової роботи.

Оцінювання виконання студентами окремих елементів тем проводиться: на практичних (практичні завдання, обговорення), контрольних роботах за окремими темами, тестування, виступи, презентації); самостійних роботах (лігвістичний словник); на консультаціях (захист індивідуальних завдань (презентацій, рефератів).

Для консультування студентів із виконання індивідуальних і домашніх завдань, контрольних робіт, їх підготовки до поточного оцінювання знань (відповідно до розкладів занять та консультацій викладача) передбачаються індивідуальні та групові консультації.

Шкала оцінювання: національна та ЄКТС

Оцінка за національною шкалою	Оцінка за шкалою ECTS	
	Оцінка (бали)	Пояснення за розширеною шкалою
Зараховано	A (90-100)	відмінно
	B (80-89)	дуже добре
	C (70-79)	добре
	D (60-69)	задовільно
	E (50-59)	достатньо
Незараховано	FX (35-49)	(незадовільно) з можливістю повторного складання
	F (1-34)	(незадовільно) з обов'язковим повторним курсом

7. Розподіл балів, які отримують студенти

Поточне оцінювання (аудиторна та самостійна робота)									Кількість балів (модульна робота)	Сумарна к-ть балів 100	
Змістовий модуль №1										Модуль-контроль	Залік
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	T8	T9			
2	4	4	4	4	4	4	4	4	34		

Змістовий модуль № 2	Кількість балів (модульна робота)	Сумарна к-ть балів 100

							Модуль-котроль	Залік
T10	T11	T12	T13	T14	T15			
4	5	4	4	4	5	26	60	40

8. Рекомендована література

8.1.Базова (основна)

1. Український правопис / Національна академія наук України. Київ, 2019. 391 с.

УКРАЇНСЬКИЙ ПРАВОПИС (СХВАЛЕНО Кабінетом Міністрів України (Постанова № 437 від 22 травня 2019 р.) спільним рішенням Президії Національної академії наук України (протокол № 22/10 від 24 жовтня 2018 р.) і Колегії Міністерства освіти і науки України (протокол № 10/4-13 від 24 жовтня 2018 р.) ЗАТВЕРДЖЕНО Українською національною комісією з питань правопису (протокол № 5 від 22 жовтня 2018 р.). 2019 [РЕЖИМ ДОСТУПУ: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/05062019-onovl-pravo.pdf>]

Основна

1. Головащук С.І. Складні випадки наголошення: Словник-довідник. К.: Либідь, 1993.
2. Гриб В.П. Постановка мовного голосу. Луцьк, 2001.
4. Грищенко А.П., Мацько Л.І., Тоцька Н.І., Плющ М.Я.Уздиган І.М. Сучасна українська літературна мова. Л.: Вища школа, 1997. С.254 – 320.
5. Дудик П.С., Литовченко В.М. Сучасна українська мова. Завдання і вправи. К.: Академія, 2007. 148 .
6. Пазяк О.М., Сербенська О.А. Українська мова: Практикум: Навчальний посібник. К.: Либідь, 2000.
7. Стахів М., Крохмальна Г. Сучасна українська літературна мова з практикумом. Львів: ЛНУ імені Івана Франка, 2015. 456 с.
8. Пілецький В. Практичні завдання з фонетики та фонології сучасної української літературної мови. Львів, 2001.
9. Погрібний М.І. Українська літературна вимова. Агентство "Трасформ", 1992.
10. Сучасна українська мова / За ред. О.Д.Пономарева. К.: Либідь, 1997. 248 с.
11. Сучасна українська літературна мова / За ред. М.Я.Плющ. К.: Вища школа, 1994.
12. Тоцька Н. І. Українська пунктуація : практикум. К. : Вища шк., 1990. 160 с.
13. Тоцька Н.І. Сучасна українська мова. Фонетика. Орфоєпія. Графіка. Орфографія. К.: Вища шк. 1995.
14. Українська літературна вимова і наголос / Укл.: Вихованець І.Р., Єрмоленко С.Я., Сологуб Н.М., Щербатюк Г.Х. 1973.
15. Українська мова. Енциклопедія. К.: Вид-во „Укр. енциклопедія” ім. М.П.Бажана, 2000.
16. Шевелєва Л. А., Дудка О. О. Український правопис. Практикум. Х.: Парус, 2004. 464 с
17. Шкурятяна Н.Г., Шевчук С.В. Сучасна українська літературна мова. К.: Літера, 2000.
18. Шкурятяна Н.Г., Шевчук С.В. Сучасна українська літературна мова. Модульний курс. К.: Вища школа, 2007.
19. Ющук І. П. Практикум з правопису і граматики української мови. Київ, 2012. 270 с.

7.2. Додаткова література

1. Авдєєва С. Морфологічна парадигма української мови. *Українська мова*. 2003. №3-4.
2. Авраменко О. Нові підходи до оцінювання власного висловлення учня. *Українська мова й література в сучасній школі*, 2013. №2. С. 20–23.
3. Білобрицька І. Орфоєпія сучасної української літературної мови. *Українська мова й література в середніх школах, гімназіях, ліцеях, колегіумах*, 2009. №2. С.79–88.

4. Білокінь Н. Частка як службова частина мови. Розряди часток за значенням. *Дивослово*, 2012. №9. С.12–15.
5. Бойчук Т. Синтаксис і пунктуація простого речення. *Дивослово*, 2010. №10. С.20–22.
6. Бондаренко Н. Правописні поняття як базові у формуванні правописної компетентності учні. *Українська мова і література в школі*, 2012. №4.
7. Васьков Ю. В. Сучасні освітні інноваційні концепції. Педагогічні теорії, технології, досвід. Харків, 2000. 120 с.
8. Гуйванюк Н.В., Кардашук О.В., Кульбабська О.В. Українська мова. Схеми, таблиці, тести: Навчальний посібник. Львів: Світ, 2005.
9. Дудик П.С., Литовченко В.М. Сучасна українська мова. Завдання і вправи. К.: Академія, 2007.
10. Житар І. Українська мова: Синтаксис і пунктуація. Тернопіль: Підручники і посібники, 2008. 240 с.
11. Захлюпана Н. М., Кочан І. М. Словник-довідник з методики викладання української мови. Львів, 2002. 250 с.
12. Козачук Г. О., Шкурятяна Н. Г. Практичний курс української мови: Навч. посібник. К.: Вища школа, 1993. 367 с.
13. Палихата Е. Рідна мова. Уроки усного діалогічного спілкування. 5–9 класи. Матеріали факультативних занять з діалогічного мовлення. 8-9 класи: кн. для вчителя. Тернопіль, 2002. 143 с.
14. Пентилюк М., Нікітіна А., Горошкіна О. Концепція когнітивної методики навчання української мови. *Дивослово*. 2004. № 8. С. 5–9.
15. Перспективні педагогічні технології в шкільній освіті: навч. посіб. / за заг. ред. С. П. Бондар. Рівне, 2003. 200 с.

8.3. Електронні інформаційні ресурси

1. <http://velyka-chy-mala-litera.wikidot.com/>
2. <http://rodovyi-vidminok.wikidot.com/>
3. <http://www.madslinger.com/mova/pravopys-2007/>
4. <http://slovopedia.org.ua/35/53392-0.html>
5. <http://litopys.org.ua/ukrmova/um.htm>
6. <http://lcorp.ulif.org.ua/dictua/>
7. <http://litton.org.ua/orfografiya/xochu-buti-gramotnim>
8. <http://osvita.ua>

8.4. Словники

1. Великий тлумачний словник української мови/ Укл. В.Т.Бусел. К., 2002.
2. Головащук С. І. Словник-довідник з українського літературного слововживання. К.: Рідна мова, 2000. 351 с.;
3. Жайворонок В. В. Велика чи мала літера? : словник-довідник. К.: Наук. думка, 2004. 203 с.
4. Скрипник Л. Г., Дзятківська Н. П. Власні імена людей : словник-довідник. К.: Наук. думка, 1996. 336 с.
5. Словник труднощів української мови : Біля 15 000 слів / За ред. С. Я. Єрмоленко. К.: Рад. шк., 1989. 336 с.
6. Український орфографічний словник / За ред. В. М. Русанівського. К.: Довіра, 2006. 940 с.
7. УСЕ: Універсальний словник-енциклопедія / Кер. проекту О. Коваль. К.: Всеуито, Львів: Атлас, 2001. 1576 с.
8. Шевчук С. В. Разом, окремо, через дефіс : словник-довідник. К., 2003. 416 с.